

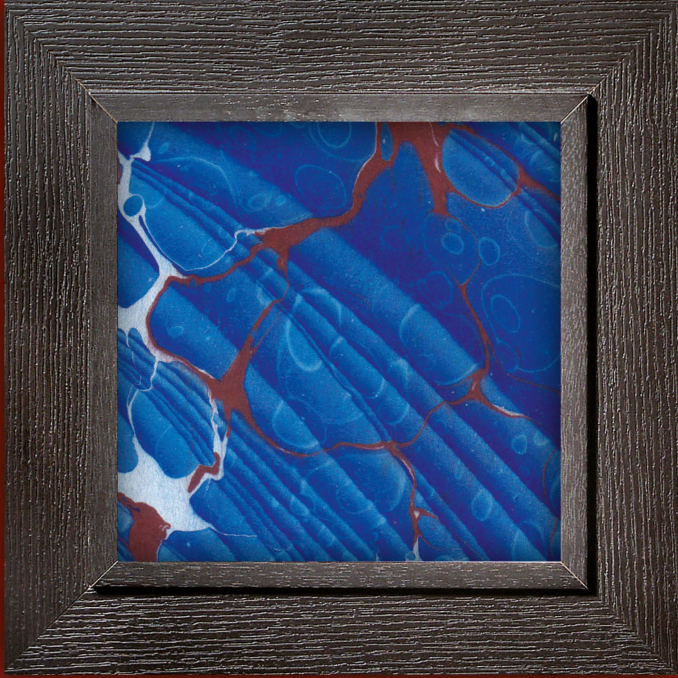
ÖZEL SAYI: 20

HECE

ISSN 1301-210X

AYLIK EDEBİYAT DERGİSİ YIL:14 SAYI:162/163/164 HAZİRAN 2010

DÜŞÜNCEDE, EDEBİYATTA, SANATTA
YERLİLİK

162/163/164

HECE
YAYINLARI

HECE
AYLIK EDEBİYAT DERGİSİ

ÖYKÜ
Her ayın öykü sayısı

DÜŞÜNCE VE EDEBİYATIMIZIN BİLANÇOSU:

Türk Öykücülüğü Özel Sayısı; 620 sayfa

Türk Şiiri Özel Sayısı; 668 sayfa

Türk Romanı Özel Sayısı; 846 sayfa

Eleştiri Özel Sayısı; 934 sayfa

Hayat Edebiyat Siyaset Özel Sayısı; 688 sayfa

Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı; 656 sayfa

Mektup Özel Sayısı; 640 sayfa

Modernizmden Postmodernizme Özel Sayısı; 704 sayfa

Şehirlerin Dili Özel Sayısı; 640 sayfa

www.hece.com.tr

Konur Sokak 39/1 Kızılay - ANKARA Tel: 0312 419 69 13 Faks: 0312 419 69 14

hece@hece.com.tr

HECE
YAYINLARI

HECE
AYLIK EDEBIYAT DERGISI

HECE
ÖYKÜ
iki aylık öykü dergisi

ÖZEL SAYI: 20

HECE

AYLIK EDEBIYAT DERGISI YIL:14 SAYI:162/163/164 HAZİRAN 2010

DÜŞÜNCEDE, EDEBİYATTA, SANATTA
YERLİLİK

162/163/164

HECE ÖZEL SAYILARI

- 1- Türk Öykücülüğü
- 2- Türk Şiiri
- 3- Ahmet Hamdi Tanpınar
- 4- Türk Romanı
- 5- Diriliş ve Sezai Karakoç
- 6- Eleştiri
- 7- Edebiyat ve Nuri Pakdil
- 8- Hayat/Edebiyat/Siyaset
- 9- Büyük Doğu ve Necip Fazıl Kısakürek
- 10- Çocuk Edebiyatı
- 11- Hareket ve Nurettin Topçu
- 12- Mektup
- 13- Nâzım Hikmet
- 14- Cahit Zarifoğlu
- 15- Mehmet Âkif Ersoy
- 16- Modernizmden Postmodernizme
- 17- Yahya Kemal Beyath
- 18- Şehirlerin Dili
- 19- Cemil Meriç

HECE

AYLIK EDEBİYAT DERGİSİ
ISSN 1301-210X

YIL: 14 SAYI: 162-163-164

I. Basım: Haziran 2010
(Her ayın birinde yayımlanır.)

Yayın Türü: Yerel Süreli

Hece Yayıncılık Ltd.Şti. Adına
Sahibi: Ö. Faruk Ergezen

Yazı İşleri Müdürü: İbrahim Çelik

Yayın Yönetmeni: Hüseyin Su

Yönetim Yeri

Konur Sk. No: 39/1
Kızılay/Ankara

Yazışma: P.K. 79 Yenişehir/Ankara

Tel: (312) 419 69 13 **Fax:** (312) 419 69 14

İnternet Adresi: www.hece.com.tr

e-mail: hece@hece.com.tr

Dizgi-Düzeltili: Hece

Teknik Hazırlık: Bülent Güler

Kapak: Sarakusta **web:** sarakusta.com

Kapak Ebruları: Hatice Yüksektepe

Baskı: Öncü Basımevi **Tel:** 384 31 20

K. Karabekir Cad. Ali Kabakçı İş Hanı No: 85/2
İskitler/ ANKARA

2010 Yılı Abone Bedeli:

Yıllık: 90 TL.

Kurumlar İçin: 200 TL.

Yurt Dışı: 150 Euro

Posta Çeki: 149582

Hece Basın Yayın Ltd. Şti.

Gelen yazılar yayınlansa da yayınlanmasa da geri
verilmez. İlkelerimize uymayan ilânlar alınmaz.

Baskı Tarihi: 31.05.2010

I. BÖLÜM: DÜŞÜNSEL/SİYASAL ARKAPLAN (8-216)

- Vefa Taşdelen/Felsefe Yapmanın Yerli İmkanları 8**
Ali K. Metin/Entelektüel Düşüncenin Yerlilik Perspektifinden Muhasebesi İçin Bir Giriş 17
Necdet Subaşı/Sadakat ve İstismar –Türk Siyasetinde Yerlilik Sorunu– 26
Mustafa Şahin/Yerlilik ve Yer Üzerinden Bir Yere Varabilir miyiz? 29
Murat Erol/Yerlilik İçin Kavramsal ve Anlamsal Bir Çerçeve 33
Lütfi Bergen/İsyandan Dirliğe: Anadolu'da Yerli Olmak 51
Aydın Aktay/Yersiz Yurtsuzlaşmaya (Modernliğe) Kültürel Bir Tepki Olarak... 70
Ali Ayçıl/Yerlilik: 'Harita Yurt' ile 'Coğrafi Yurt' Arasında Muğlak Bir Sınır 86
Ercan Yıldırım/Yurt, Millet, İslâm ve Batılılaşma Ekseninde Türk Düşüncesinin Yerliliği 90
Firdevs Canbaz Yumuşak/Düşünsel Ütopyalar Açısından Yerlilik Sorunu 116
Kurtuluş Kayalı/On Yıl Sonraki Tipik Türk Sosyoloğunun Flu Bir Portresi... 124
Ahmet İnam/Anadolu'ya Gönülle Döşenen Kavram Yolları 130
Kenan Çağan/İdeolojilerin Yerlilik Algısı: ya da 'Biz' ve 'Herkes' Üzerine 142
Mustafa Aydın/Kültürcülük Sorunu: Kültürün Küresel, Evrensel ve Yerelliği 150
Kadir Canatan/Sömürgecilik Karşısında Yerlilik 158
Hilmi Uçan/Yerlilik'te Siyasanın ve Dinin İşlevi 168
M. Murat Özkul/Modern ve Postmodern Sarkacında Yerlilik Düşüncesinin Kısırlılığı 173
Cemal Şakar/Kimlik Krizlerimiz Karşısında Yerlilik Fikirleri 180
Selim Somuncu/Yerlilik Düşüncesi Açısından Yerli, Yaban, Yabancı 187
Mahmut Hakkı Akın/Yabancıda Aranan Yerlilik 192
Mustafa Aldı/Yerliliğin Çelişkili Statükosu 196
Mustafa Tekin/Yerlilik ve Feminizm -Ojeli Turnaklar ile Kınalı Parmakların... 201
İsmail Arslan/Tarih, Tarih Bilinci ve Yerlilik Düşüncesi 208
Sait Mermer/Otur Yer'ine 211

II. BÖLÜM: EDEBİYATTA YERLİLİK (217-338)

- Mehmet Narlı/Edebiyatta Yerlilik 217**
Ali Pulat/Edebiyatta Yerlilik Nedir? 226
Recep Yıldız/Yerlilik ve Eğitim 231
Dursun Ali Tökel/Yerlilik Kavramından Divan Şiirine Bakmak 245
Ali Emre/Tanzimat Edebiyatı: Bir Yabancılaşmadan Başka Bir Yabancılaşmaya 258
Alâattin Karaca/Yerlilerin Arasındaki Yabancılar Millî Edebiyatçılar ve Köy Romancıları 265
Celâl Fedai/Evrenselin Yerelinde, Yerelin Taşrasında 272
Necati Mert/Yerlilik Açısından Edebiyatta Şehir ve Taşra Sorunu 277
Şaban Sağlık/Edebiyatın Yerel Boyutu Olarak Edebiyat Sosyolojisi 282
Abdurrahim Karadeniz/Yerlilik, Dil ve Görsel Dil 289
Ertan Örgen/Yerliliğin Cumhuriyet Dönemi Türk Şiirinde Görünümleri 294
Mustafa Zeki Çıraklı/Türk Edebiyatında Yerlilik Üzerine Bir Yol Haritası Denemesi 298
Bekir Şakir Konyalı/Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatında Yerlilik 305
Ümit Apaydın/Cumhuriyet Döneminde Bir Yerlilik Arayışı: Mavi Anadoluçuluk ve... 312
Alev Erkilet/İçerdeki Yabancı, Dışarıdaki Dost: Amin Maalouf ve John Berger... 322
İshak Yetiş/'Yerli Düşünce' 330
Mustafa Şerif Onaran/Yerelden Evrensel İnce Memed 334

III. BÖLÜM: SANAT, MİMARİ, RESİM (339-382)

- Köksal Alver**/*Yer ve Mekân Ekseninde Yerlilik* 339
Mehmet Ögün/*Neyin Mimarisi?* 342
Yusuf Civelek/*Düzen ve Çeşitlemeden Karmaşıklık ve Çelişkiye: Mimari Güzelliğin...* 349
Mustafa Karaosmanoğlu/*Mimarlık Evrensellik ve Yerellik Meselesi* 359
Ekrem Kahraman/*Günümüz Türk Sanatı/Resminin Entelektüel/Siyasal Zemini Üzerine* 374

IV. BÖLÜM: SİNEMA, TİYATRO, MÜZİK, TV... (383-441)

- Cafer Özgül**/*Yerli Film* 383
Necip Tosun/*Ulusal Sinema Tezi ve Yerlilik Sorunu* 390
Salih Nurdağ/*Türk Tiyatrosunda Yerleşme/Adaptasyon Çalışmaları ve Geleneğin...* 398
Yalçın Çetinkaya/*Yerellik ve Evrensellik Açısından Müzik Dili* 406
Savaş Ş. Barkçın/*Müzikimiz Kimin?: Anlamsız Bir Soruya Anlamlı Bir Cevap* 409
Mustafa Selçuk Erarslan/*Dinî Duyuş ve Yaşayışın Müziği* 416
Bayram Bilge Tokel/*Halk Musikimizin Yerli Değerler Yönünden Anlam ve Önemi* 419
Mehmet Harmancı/*Arabesk Müziğin Yerliliği Meselesi ve Orhan Gencebay Şarkıları* 423
Selçuk Küpçük/*Türk Pop Müziği ve Yerlilik-Yabancılık Sorunu* 426

V. BÖLÜM SORUŞTURMA (442-476)

- Turan Koç**/*Medeniyetin Ben Bilinci* 442
İsmail Killoğlu/*Yerlilik Üzerine* 444
Recep Duymaz/*Yerliliğin Sanat/Estetik Kuramlarımızdaki Yeri* 446
Süleyman Hayri Bolay/*Yerlilik ve "Komşu Canıyla Durmak"* 448
Atasoy Müftüoğlu/*Yerliliğe Kapandırmak* 451
Doğan Hızlan/*Yerlilik, Önemli ve Unutulmaması Gereken Bir Kavram* 453
Ertuğrul Günay/*Kültür Dünyasında Yerlilik/Evrensellik Tartışmaları Üzerine* 457
Abdullah Şevki/*Göçebelikten "Yerliliğe" Değil "Yerleşikliğe"* 459
Hüseyin Atlansoy/*Yerliler için Kısa Notlar* 464
A. Ali Ural/*Yerlinin "Yer"i* 465
Mustafa Muharrem/*Kendilik Bilinci* 466
Semih Gümüş 467
Ömer Erdem/*Ben Yerli miyim?* 468
Ömer Erinc/*Bir Yerde Olmak/Bir Yerden Bakmak* 469
Mustafa Köneçoğlu/*"Doğunun Yedinci Oğlu" Bağlamında Yerlilik ve Aidiyet Sorunsalı* 471
Gönül Yonar Utku/*Çıkınımızda Ne Var?* 473
Erdal Çakır/*Yerliliğin Evren (Selliği) ya da Zihnimiz Kaç Köşeli Bir Dairedir* 475

VI. BÖLÜM: KAYNAKÇA (477-488)

- Yusuf Turan Günaydın**/*Yerlilik Bibliyografyası* 477
Kitaplar/477 • Makaleler/477 • Kitaplarda Bölümler/481
Özel Sayılar-Dosyalar/482 • Röportaj, Açıkoturum ve Soruşturmalar/482
Tezler/482

*Düşüncede, Edebiyatta, Sanatta***YERLİLİK**

Yerlilik kavramı, 1940'ların en başat düşünce, edebiyat ve sanat temalarından. 1940'lı yıllar -ifade üzerinde birlik sağlanmasa da daha sonraları- *Türk Rönesansı* tabiriyle adlandırılan yıllar. Bu dönemde, Doğu'yla Batı'nın klâsik eserleri dilimize özverili çalışmalarla kazandırılmış; düşünce, kültür, sanat ve siyaset algımızı belirleyen kodlar hem dünya kültür birikimiyle beslenmeye çalışılmış hem de yerellik, yerlilik, köy ve kasaba temalarıyla yerelden evrensele uzanan bir dikkatle 'yerel olunmadan evrensel olunamaz' anlayışıyla birlikte düşünülmüş.

Kültür dünyamızda *yerlilik*, 1970'lerde yeniden ilgi odağı olur. Ancak 1940'larda bir keşif gibi gündeme gelen *yerlilik*, ikincisinde sadece bir hatırlayış düzeyinde kalır. Hiç kuşkusuz bu keşif ve hatırlayışın toplumsal bilincimize neler ekler neler yeşerttiğinin, ruhumuzdaki göç ve hareket eğilimine hangi mekân ilgilerini nasıl eklediğinin ya da neden eklemlemediğinin dökümü çıkarılmalı.

Öte yandan tarih, toplum ve kültürel kökenlerin yerli dokularını çok daha gerilere götürmek, bu etkilerin tarihsel serüvenlerini düşünce, siyaset, edebiyat, sanat, mimari, resim, sinema, tiyatro ve müzik bağlamında okumak; kişisel ve toplumsal sürekliliğimizle reflekslerimizi yönlendiren saiklerle yüzleşmek demek.

Benliğimize kattığı mekân ilgileriyle, dinî kodlarıyla, dil boyutuyla yerlilik, yeniden incelenip dünün dünyasını nasıl kurduğu, bugünkü dünya algımıza etkilerinin nasıllığı; hissiyat ve duyuşumuzu, ibda yeteneğimizi, tavır ve davranışlarımızı, siyaset ve yönetim biçimimizi hangi ilintilerle etkilediği ya da etkileyip etkilemediğinin irdelenmesi gerekiyor. *Yerlilik*, kurduğu bağlamlar itibarıyla bir yönüyle ân ve yakın geçmişten uzak geçmişe, bir yönüyle de yakın gelecekte uzak geleceğe bakmayı gerektiriyor. Uzak geçmişle uzak geleceğin tam ortasında, yaşadığımız ânı da görmeyi gerektiriyor.

Yerliye bakarken bir yandan vatan, yerleşik hayat imgeleriyle, bir yandan modern kuşatmalara karşı duramamış ve bu yüzden *yerini* yurdunu yitirmiş, mekânını kaybetmiş koskoca iki kıtaya, yeryüzünün bütün mazlum halklarına dikkat kesilmek gerektiğinin bilincine varılıyor. Yine *yerliye* bakarken *yabamı* görüyor; onun sınırlarında da gezinmek, kimlik ve kişilik özelliklerini tanımak; nihayet onu da bir yere yerleştirmek gerekiyor.

* * *

HECE dergisi, 20. özel sayısında da daha önceki özel sayılarının birikim ve perspektifiyle uzak geçmişten uzak geleceğe yerliliği *düşünce*, *edebiyat* ve *sanat* bağlamında ele alıyor.

Bu özel sayımızın tematik bağlamı, aynı temanın daha önce gündeme gelme biçimlerinden çok daha kapsamlı, çok daha oylumlu; okuma, düşünme ve sorgulama imkânı sunuyor. *HECE*, yine de sayfalarına taşıdığı bütün bu zengin sorgulama imkânlarıyla, farklı düşünme biçimleriyle temanın bütün bağlamlarını gerektiği gibi ortaya koyduğunu, yerlilikle ilgili her şeyi derlediğini iddia etmiyor.

HECE dergisinin bu özel sayısı da şimdiye kadar yayımlanan on dokuz özel sayısının programı çerçevesinde, üstlendiği tarihî, kültürel sorumluluk bilinciyle hazırlandı. Diğer özel sayılarımızın kapsamlı ve kuşatıcı bakış açısı, bu sayımızda da uygulandı. Altı bölüm hâlinde düzenlenen *Düşünce*, *Edebiyatta*, *Sanatta Yerlilik Özel Sayısı*; I.Bölümde *Düşünsel*, *Siyasal Arkaplanı*, II. Bölümde *Edebiyatta Yerlilik* boyutunu, III. Bölümde yerliliğin *Sanat*, *Mimari*, *Resim* düzleminde neye tekabül ettiğini, IV. Bölümde *Sinema*, *Tiyatro*, *Müzik TV*... düzlemlerinde yerliliği irdeleniyor. Diğer özel sayılarımızda olduğu gibi V. Bölümde *Yerlilik Soruşturması*, VI. Bölümde *Yerlilik Kaynakçası* bulunuyor.

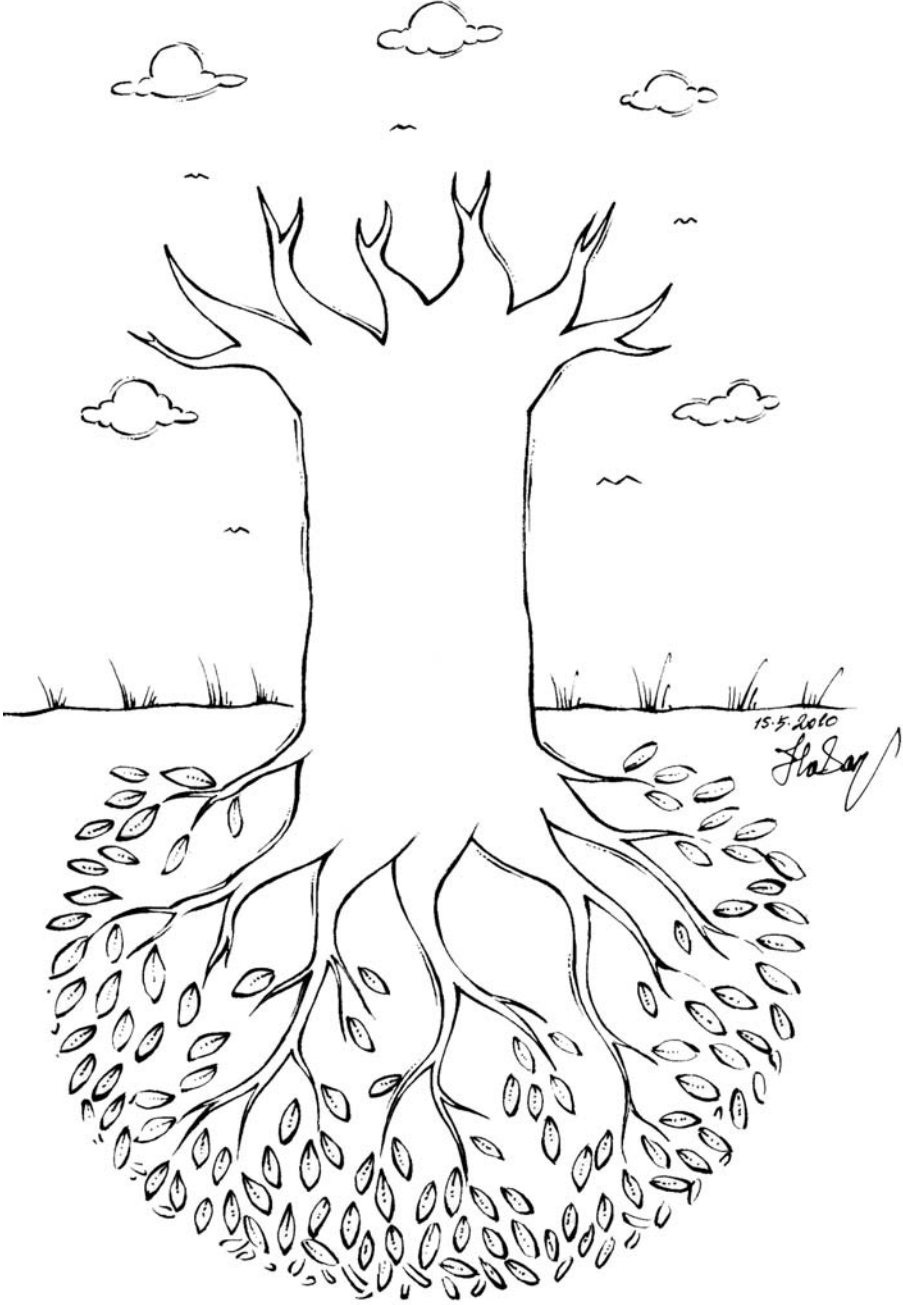
* * *

HECE'nin dil, tarih ve kültür bilinciyle yürüttüğü bu özel sayı çalışmalarını, yirmi ciltlik bir külliyat oluşturuyor artık. Bu birikim, 2011 yılında da yine iki özel sayıyla tekâmülünü sürdürecektir. Hiç kuşkusuz okurlarımızın dergimize ve özel sayılarımıza gösterdiği ilgi, bizleri yüreklendiriyor, yeniden üretme cesareti veriyor. Şüphesiz yazarlarımızın özverili çalışmaları özel sayı birikiminin temel dinamiğini oluşturuyor. Bunun için yazarlarımıza, program ve taslak çalışmalarımız sırasında fikir veren herkese, okurlarımıza ve abonelerimize ayrı ayrı teşekkür ediyoruz. Bu bağlamda, 01.01.2010'da yayımladığımız 19. özel sayımız, *Bir Entelektüel Tedirgin CEMİL MERİÇ*'in düşünce ve tefekkür dünyamızda gördüğü ilgi ve alakadan dolayı okurlarımıza ayrıca teşekkür etmek isteriz.

Yeni sayılarımızda, özel sayılarımızda buluşmak dileğiyle...

HECE

HASAN AYCIN

ÇIZGI

VEFA TAŞDELEN

FELSEFE YAPMANIN YERLİ İMKANLARI

Felsefe kendisini “gelenek” içinde üreten bir düşünce biçimidir. Gelenek dilsel, tarihsel, kültürel ve sanatsal bir bağlamdır. Her şeyden önce geçmişten gelen “dene-yim”i, “birikim”i, dilsel kapasiteyi ifade eder. Bu özelliklerinden dolayı, gelenekten söz ettiğimiz her bir durumda, “yerlilik”ten de söz etmiş oluruz. Felsefe açısından yerliliğin anlamı nedir? Dahası, doğasında “evrensellik” eğilimi bulunan bir etkinlik yerli olabilir mi? Yerlilik sözcüğü felsefenin, felsefi bilginin bütüncül, kavramsal ve teorik yapısına uygun mudur? Felsefe yerli olabilir mi? Bunlar, konu ile ilgili sorulması muhtemel sorulardır. Genel ve bütüncül bir bakış açısı ortaya koymak, “nedir” sorusunu sorarak özcü bir yönelim içine giren felsefi tutuma uygun düşmektedir. Bununla birlikte felsefe dilsel, tarihsel, kültürel açıdan, yerli bir ortamda doğar; diliyle kültürüyle, yaşam koşullarıyla, dünya algısıyla, inanış biçimleriyle, masalları ve mitolojisiyle yerli ortamın ürünüdür. Bu yerli ortam, onun evrensel duyarlılığına, bütüncül yaklaşımına zarar vermez. Filozof yerel bir zeminde felsefesini üretir; bu şekilde yerli öğeler felsefeye katılır. Yerli olan hammaddedir, yerli olanla üretilen felsefe ise bütüncül ve kapsayıcı olma niteliği taşır.

1. Felsefe ve Yerlilik

Burada şöyle bir soru sorabiliriz: “Yerli”yi, “yerliliği” nasıl anlayabiliriz, nasıl anlamamız gerekir? Yerli olan kimdir, nedir? Yerliyi yerli yapan özellikler nelerdir? Yerli sözcüğü her halükarda bizi bir “yer”le, bir “konum”la, bir “kendine özgünlük”le karşı karşıya getirir. “Özgünlük” niteliği taşımayan yerli olamaz. “Özgü olan”, “özümlü olan”dır, özü olandır, tanımlayıcı olandır. Onda bir kişinin, bir ailenin, bir toplumun, bir ulusun, bir kültürün tanımlayıcı karakteri vardır. Özgünlük bizi, yerliliği tanımlayan bir kavrama, “yer”e götürür. “Yer” bir sınırlılıktır. Onu kendine özgü kılan, kendi sınırları içinde olması, kendi sınırlarını başkasının sınırlarından ayırması, kendi varlığını kendi sınırları içinde inşa etmesidir. Bu özelliği ile kendi karşısına “öteki-ni” de koyar; zira öteki karşısında kendisi olur, başkasının sınırları karşısında kendi sınırlarını tanır, başkasın varlığı karşısında kendi varlığını kavrar. Yerlilik, kendi karşıtı olarak “yabancılık” gibi bir kavrama gereksinim duyar. Yabancı, “özümlü olmayan”dır. Bu, negatif anlamda bir ötekileştirme değil, aksine yerliye yerli olma bilincini kazandıran bir kategoridir. Dilthey’in deyişi ile “ben” kendisini ancak ötekide algılar, öteki ile kendisinin farkına varır.¹ Yabancı, bana kim olduğumu anlatır. O “özümlü olan” değil, ama “özümlü kılan”dır. Yerlilik ötekiyle/yabancıyla diyaloga geçtiğinde, onu kendi hanesine, kendini onun hanesine aşına kıldığında, yerlilik özelliğini de yitirmeye başlar.² Yabancı ile diyalog, yerliliği bitiren bir özellik taşır.

Necati Öner, “Kültür” isimli makalesinde, kültürü, “özümlü kültür” ve “ortak kültür” olmak üzere ikiye ayırır. Özümlü kültür, bir ulusa özgü kültürdür; onu başkalarından ayıran, ulusun benliği durumunda olan kültürdür. Ortak kültür ise, bir ulusa de-

ğil, uluslara aittir.³ Öner, “Zihniyet Farklılıkları ve Kültür” başlıklı makalesinde ise bir başka kültür sınıflaması yaparak “üniversel kültür”den ve “milli kültür”den söz eder. Üniversel kültür bilim, teknik, felsefe ve dinden; “milli kültür” ise dil, gelenek ve göreneklerden oluşur.⁴ Bu ayırmadan hareketle söylersek, yerlilik, ortak kültüre değil özgü kültüre, üniversel kültüre değil milli kültüre aittir. Yerliliği üreten, bir zihniyet biçimidir. Öner, çeşitli zihniyet biçimlerinden söz ederken zihniyeti “aklın düşünme ortamı” olarak tanımlar.⁵ Aklın düşünme ortamları farklı olduğu için zihniyet biçimleri de farklıdır. “Aklın düşünme ortamı” ifadesi, yerli öğelere atıfta bulunur. Dil, tarih, kültür, gelenek, inanış biçimleri, etik değerler, bütün bunlar aklın düşünme ortamını oluşturan yerli öğelerdir. Bu öğeler, akli bir şekilde düşünmeye yönlendirerek biçimlerini oluştururlar. Yerlilik, tümüyle “özgünlük” alanında ortaya çıkan bir tür zihniyet, düşünüş ve yaşayış biçimidir.

Felsefi açıdan bakıldığında, yerlilik alanı, gündelik yaşantıların üretildiği bir alandır. Yerlilik, felsefi bakışla (*theoria*), gündelik yapıp etmelerin (*praxis*) alanından ayrılarak felsefe alanına girer. Felsefe yerli değildir, fakat filozof yerli koşullar içinde yaşar, yerli koşullar içinde felsefe yapar. Felsefenin içinden çıktığı ortam, yerli bir ortamdır; dili ile, tarihi ile, geleneği ile yerli bir kültürdür. Filozofun ayakları yerliliğin sularındadır. *Theoria*, yerliliğin “özgü” dilini felsefenin evrensel ve “kapsayıcı” diline tercüme eder. Bu durumda yerlilik, felsefeye kendisini katan, felsefeyi zenginleştiren bir “özgü durum” olarak ortaya çıkar. Yerlilik, bir kez felsefenin diline dönüştü mü, yerlilik olarak kalmaz artık. Felsefeye yerel motifleri katmak felsefeyi yerlileştirmek değil, aksine yeli olanı evrensel kılmak demektir. Bunun aksini düşünemeyiz. Zira yerlileşmek felsefeyi kendi doğasından uzaklaştırmak olacaktır. Onun yerli olanla ilişkisi “yerlileşmek” şeklinde ortaya çıkmaz; yerli olanı evrenselleştirmek, evrensel olanın ifade imkânına katmak şeklinde ortaya çıkar. Burada yerlileşen felsefe değil, felsefeleşen ve bu şekilde özsel bir dönüşüme uğrayan yerliliğin kendisidir. Felsefe, “en üst düzeyde bir düşünme biçimi” olarak⁶ yerli olmasa da, yerli olanın imkânlarından yararlanan bir çabadır. Bu şekilde evrenselin diline dönüşen yerli öge, bu dönüşümüne karşın, yine de kendi kökeninin, ait olduğu kültürün karakterini taşımaktan geri kalmaz. Felsefe orijinal olabilmek, kültür içinde bir zemin ve karşılık bulabilmek için bu yerli katkıya ihtiyaç duyar. Kendi yerli öğeleri ile felsefeye katılmayan toplumlar, felsefeye uzak ve yabancı toplumlardır. Ancak kendimizi kattığımızda, felsefe bize de ait bir düşünme biçimi olmaya başlar. Bir kültür açısından felsefeyi tanımlayan şey, o kültüre özgü düşünüş biçiminin felsefeye yaptığı özgün katkıda bulunur. Felsefe, kendisine katkı sunmayanlar karşısında susar. Onun diyalogu, bir alışverişe benzer. Yalnız felsefeden alarak, felsefi diyaloga katılmayız; onu üretmemiz de gerekir.

2. Türkiye’de Felsefenin Yerli İmkânları

Bir yere ait olurken, o yer üzerindeki yaşantılarımızla, o yeri kendimize ait kılarız. Yerlilik bu anlamda sadece “ait olmak” değil, “ait kılmak”tır da. Yerlilik, kendi konumumuzda, kendi yerimizde ürettiğimiz yaşantılar ve özgünlüklerdir. Duygularımız, düşüncelerimiz, hislerimiz, inançlarımızla bir yaşantı oluşturduğumuzda, yerliliği üretmeye de başlarız. Bu açıdan bakıldığında, Türkiye’de felsefe yapmanın yerli imkânla-

rı arasında, öncelikle üretilmiş olan düşünce birikimleri yer alır. Zira felsefe yapmak, felsefenin sorunlarından hareket etmek, düşünceden düşüncüyü çıkarmaktır. Felsefe kendisini hep kendi tarihine refere ederek kurar. Yazılı ve sözlü geleneğimiz, felsefe yapmanın yerli imkânları içinde yer alır. Kültür ve sanat mirasımız felsefi düşüncenin oluşumuna doğrudan etki eder. Felsefe bir kültür ortamı ile alakalıdır. Felsefe, bu kültürün sanatıyla, ahlakıyla, dili ve dünya görüşüyle organik bir bütünlük içinde bulunur. Bu makalede yerliliğin felsefe açısından imkânları, (1) Tefekkür geleneği, (2) dilin imkânı, (3) yerin kendi imkânı olarak üç başlık altında ele alınacaktır.

2.1. Tefekkür Geleneği

Kimi felsefecilerimiz tarafından kültürümüzde bir felsefe geleneğinin değil, bir tefekkür geleneğinin olduğu hususu üzerinde durulmuştur. Ziya Gökalp, *Türkçülüğün Esasları*'nda "yüksek felsefe" ve "halk felsefesi" diye bir ayrıma gider; "Türklerde yüksek felsefe terakki etmemiş olmakla beraber halk felsefesi gayet yüksektir" der.⁷ Gökalp, "yüksek felsefe"den soyut düşünme gücüyle ortaya konulmuş, bilimin verilerinden yararlanarak oluşturulmuş düşünme biçimini anlar. Bu düşünüş biçimini, "muakale" (spekülasyon) özelliği ile niteler. Ona göre muakale genellikle rahata, huzura ermiş toplumlarda görülür. Ekonomik olarak belirli refah seviyesine erişmemiş, zamanını savaşıarak geçiren toplumlarda ise muakaleye dayalı bir düşünme biçimi gelişmemiştir. Felsefe evrensel olabileceği gibi ulusal da olabilir. "Halk felsefesi"ni ise Gökalp'in yaptığı açıklamalardan hareketle daha çok pratik hayatla ilgisi olan, gündelik yapıp etmelerde sağlıklı kararlar almayı sağlayan "pratik düşünüş biçimi" olarak anlayabiliriz. Mitoloji, kosmogoni, atasözü, destan, halk hikâyesi, efsane, masal gibi sözlü gelenek öğelerinde ortaya çıkan düşünce yapısı, "halk felsefesi"ni oluşturur.

Hilmi Ziya Ülken'e göre ulusal bir felsefeden söz edilemez. Felsefe evrensel, tefekkür ise ulusaldır. Ulusal tefekkür, bir ulusun düşünüş yollarını gösterir.⁸ Tefekkür, genel anlamda bakıldığında, uygarlığın bilinci, özü ve ruhudur. Ülken'e göre, üç tür tefekkür biçiminden söz edilebilir: (1) Kolektif tefekkür, (2) şahsi tefekkür, ve (3) teknik tefekkür. Gökalp'in "halk felsefesi" dediği tefekkür biçimi, Ülken'de "kolektif tefekkür" adını alır. Ona göre kolektif tefekkür, "bütün bir milletin ırkî seciyesi tarafından meydana getirilmiş olan, fakat üzerinde hiçbir şahsın ayrıca hissesi olmayan amelî bir felsefedir."⁹ Tarihin derinliklerinden birikerek günümüze doğru gelen bu tefekkür biçimi, kosmogonilerden, mitolojilerden ve hikmetten oluşur. Şahsi tefekkürde ise bir toplumun değil, toplum içindeki bireylerin düşünce üretimleri söz konusudur. Bu tefekkür biçimi felsefe, *mysticisme* (tasavvuf, sırrılık) ve edebiyat olmak üzere üçe ayrılır. Edebiyat, tasavvuf ve sırrılık gibi tutumları ihtiva eden mistisizm, esin ve imgeleme dayalı bir üretim biçimleridir. Bu nedenle onların ortaya çıkışında, toplumların değil bireylerin kişisel çaba ve yaratıcılıkları etkili olur. Felsefe ise rasyonel ve sistemli bir çabadır. Tefekkür biçimlerinin sonuncusu olan teknik tefekkürde ise bilim, ekonomi ve yönetim yer alır. Ülken, Türk halkının zihinsel gelişimini ele alacak tefekkür tarihini, (1) payen Türk tefekkürü, (2) İslami Türk tefekkürü, ve (3) modern Türk tefekkürü olmak üzere üçe ayırır.

Hilmi Ziya, bütün bu tefekkür alanlarının, orta öğretimde edebiyat derslerine paralel bir ders olarak okutulması gerektiğini düşünür; bu amaçla *Türk Tefekkürü Tari-*

hi'ni yazar. Ona göre, edebiyatımız, fikir hayatımızdan daha orijinal değildir. Bir başka deyişle, en az edebiyat tarihi kadar özgün bir tefekkür tarihimiz vardır. Dolayısıyla kültürümüzde kavramsal, kuramsal, sistematik düşünme biçimi yerine, edebiyat eserleri ile düşünme, dünyayı, insanı ve varoluşu bir edebiyat eseri aracılığı ile öyküleyici, betimleyici ve sistematik olmayan bir tarzda kavrama geleneği söz konusudur. Bu gelenek Fuzulî'den Şeyh Galib'e, Yunus Emre'den Aşık Veysel'e tefekkür geleneği, "muakale" anlamında olmasa da, şahsi tefekkürün bir başka biçimi olarak sürüp gitmektedir. Bu gelenekte düşüncelerini, dünya algısını kavramsallaştırarak değil, şiirleştirerek söylemek söz konusudur. Bu durum, hikmet ve tefekkür geleneğinin bir özelliğidir. Şiirle, sanatla ortaya konulan yalnız bir sanat eseri değil, aynı zamanda bir dünya görüşü, bir hayat ve insan anlayışıdır da. "Şahsi tefekkür", bu şekilde, edebiyat alanında kendisine güçlü bir ifade alanı bulur.

Felsefe ve yerlilik konusunu tartışan felsefecilerimizden biri de Nurettin Topçu'dur. Topçu, ulusal bir felsefenin imkânını tartışmaz, doğrudan doğruya böyle bir felsefenin niçin gerekli olduğu sorusuna cevap arar. Onun "niçin ulusal bir felsefemiz olmalıdır" sorusuna verdiği cevabı şu şekilde özetleyebiliriz: Ulusal bir felsefemiz olmalıdır, çünkü; (1) Felsefe bize aklımızı kullanmayı öğretir. Bu şekilde eşyayı nasıl ve hangi açıdan görebileceğimizi tayin ederiz. (2) Felsefe bize ahlaksal tutumlarımız üzerinde eleştirel bir tavırla düşünebilmeyi öğretir; yabancı ve işe yaramayan örf ve adetler konusunda sağduyulu bir tavır takınmamızı sağlar; bizi bağınazlıktan korur. (3) Sağlıklı bir politik düzenin ortaya çıkmasına katkı sağlar. Politik tutumlarımız ve tercihlerimiz konusunda bizi bilinçlendirir. (4) İnanma biçimi açısından da önemlidir; tıpkı ahlakı, geçerliliğini yitirmiş örf ve adetlerden temizlediği gibi, dini inancı da hurafelerden temizleyerek saf hale getirir. Ona göre felsefe olmazsa, dindarlık bir rüyaya, bir vehme, bir hastalığa dönüşür. (5) Felsefe özgürlüğümüzün bilinci ve hayat kaynağıdır. Bizi hayatın anlamı ve değeri konusunda düşündüren felsefe, bu şekilde bize bir özgürlük duygusu da kazandırır. (6) Gelişme ve ilerleme düşüncesi, temelini felsefede bulur. Toplumsal reformlar, devrimler ve ıslahatlar çıkışını felsefeden alır. Felsefi bir tutumumuz olmazsa, ihtiyaç duyduğumuz toplumsal reformları, düzenlemeleri ve dönüşümleri gerçekleştiremeyiz.

Niçin ulusal bir felsefemiz olması gerektiği yönündeki soruya bu şekilde cevap veren Topçu, makalesinin temel fikrini bir cümle ile formüle eder: "Bizzat kendimize karşı zalim olmak istemiyorsak kendimize bir felsefe arayalım."¹⁰ Buradan da anlaşılacağı üzere, bir toplumun dilsel, kültürel ve geleneksel koşulları içinde ortaya çıkma, gelişme ve ilerleme imkânı bulan felsefe, bir başka açıdan o topluma kendi sorunlarını düşünebilme ve çözebilmek imkânı sunar. Felsefi bakışın egemen olduğu toplumların, kendi sorunlarını çözme yolunda daha esnek, daha yaratıcı, daha geniş açılı ve daha ileri görüşlü olduklarını söyleyebiliriz.

2.2. Dilin İmkânı

Felsefenin yerli imkânları konusunda üzerinde önemle durulması gereken hususlardan biri de dil konusudur. Felsefe kendisini ancak bir dille, bir dilin ifade imkânları içinde var edebilmektedir. Dilin dışında felsefe yoktur. Felsefenin yerli imkânları arasında belki de ilk sırada yer alan öge, dil ögesidir. Bir ulusun karakteri, ruhu,

diline yansır. Akli, zihniyeti ve düşünme biçimi dilinde, dilinin mantığında görünüşe çıkar. Bir ulusa ait dil, felsefe, sanat ve edebiyat eserlerinde cisimleşirken, o ulusa ait ruh ve karakter de şekillenir, görünüm kazanır. Wilhelm Humboldt, ulusların karakterlerini ve kültürlerini dillerinde araştırmak gerektiğine inanmıştır. Ona göre dil bir ulusun kültür düzeyini gösteren en iyi araçtır.¹¹

Felsefenin aracı dildir. Filozof sayılarla, formüllerle felsefe yapmaz; kılcal damarlarına kadar kültürün, geleneğin, kendine özgü duyuların ve yaşantıların sızdığı sözcüklerle felsefe yapar. Filozof, düşüncelerini bir dile ait kelimelerin ifade gücüne emanet eder. Ahmet İnam, bu durumu şu şekilde ifade eder: “Felsefe gönüllüsü insanlar, düşüncelerini iletip geliştirebilecekleri dil gücüne sahip olmalı. Bir kültürün felsefe oluşumlarının olmazsa olmaz koşullarından birisi, o kültürün dilinin ve o dille ortaya çıkmış düşüncelerinin felsefe üretimine uygun bir yapı taşımasıdır. İşlenmiş, yoğrulmuş, soyut kavramlardan, kavramlar arası ilişkilerin ifade edilebileceği sentaks, semantik ve pragmatikten yoksun bir dil, o kültürde felsefeyi taşıyamaz. Bir dilin yaşayamadığı, kendi yaşama dünyasından (*lebenswelt*) devşiremediği sözcükleri üzerinde, düşünce iğreti durur.”¹²

Dil demek, “özgü olan”, “özgüleri özgü kılan” demektir. Felsefe, her hangi bir kültüre, her hangi bir ulusa “özgü olan” dille görünüşe çıkar. Bu açıdan bakıldığında Türkiye’de felsefe yapmanın en önemli yerli imkânlarından biri, Türkçedir. Yerliliğin imkânının aranabileceği en önemli alan, dil alanıdır. Türkçenin anlam dünyası, ifade gücü, içerdiği dünya görüşü, Türkiye’de felsefenin en önemli yerli kaynağıdır. Bir dilin anlam katmanları arasında, tıpkı mitolojisinde, kosmogonisinde, destanlarında, söylencelerinde olduğu gibi özgün katkılar vardır. Bir ulusun dili o ulusun felsefe yapma potansiyelini de gösterir. Türkçe, felsefeye kendi yaratıcı gücünü katabilmeli. Soykan “Türk Dili ile Felsefe Yapmanın Olanakları” başlıklı makalesinde “mantıksal – matematiksel” açıdan Türkçenin felsefe dili olmadaki yeterliliğine, bir başka deyişle Türkçede felsefe yapma imkânına değinir. “Düşünmek belli bir tarzda konuşmaktır. Sözcükleri alışkanlıkla mekanik olarak art arda getirmek anlamında değil, fakat gerçekten onların anlamının ayırda olarak, aralarında mantıksal bağıntılar kurarak konuşmak, yani düşünmek, felsefe yapmaktan başka bir şey değildir. Schleiermacher söylüyor: “Yunancada en güzel çağda dialethai, konuşmayı sürdürmek ve felsefe yapmak demektir, felsefenin aracı diyalektik... O halde felsefe de ulusal bir felsefe olmak zorundadır ve genel geçer bir felsefe ortaya koymak yanlıştır.”¹³ Konuşmayı sürdürdüğümüz dil, evrensel değil ulusal bir dildir. Bu nedenle dil öncelikle yerliliğin imkânları içinde çiçeklenir. Bu anlamda felsefe geleneğimizden söz ederken, felsefeye kendi dilimizin imkânları ve dünya görüşü ile, kültürümüzün dil, duyuş ve yaşantıları ile katılmayı ifade ederiz.

Burada şunu da belirtmemiz gerekir: Felsefe bir ulusa değil, daha çok ifade imkânları ile içinde varlık kazandığı dile aittir, o dilin felsefesidir. Bir dili yalnız bir ulus değil, pek çok ulus tarafından kullanılıyor olabilir. Bir Hintlinin, bir Afrikalının İngiliz dilinde ürettiği felsefe, Hint ya da Afrika felsefe kültürüne değil, öncelikle İngiliz felsefe kültürüne ait olacaktır. Yahudi asıllı filozofların, başta Fransızca, Almanca ve İngilizce felsefe ve edebiyat literatürüne kazandırdıkları yüzlerce değerli eser vardır. Aynı şekilde onlar da ait oldukları dile ve kültüre aittir. Burada şöyle bir açıklama ya-

pılabilir: Bir dilin felsefesi olmak, o dilin ait olduğu ulusun sınırlarını aşan bir anlama sahiptir. Farklı uluslardan bireyler Türkçe ile felsefe yapabilirler, bunu tercih edebilirler; tıpkı İngiliz, Fransız ve Alman asıllı olmayan pek çok kişinin İngilizce, Fransızca veya Almanca ile felsefe yapması gibi. Bu anlamda “Türk felsefesi” ifadesi de, etnik bir adlandırma olmanın ötesinde, dilsel ve kültürel bir adlandırma olacaktır.

2.3. Yerin İmkânı

Felsefe ve yerlilik konusuna bir başka açıdan şu şekilde yaklaşabiliriz: “Yerli”, çoğu kez bir yere “ait olan”, bir yerde “konumlanan” ve ait olduğu yerin özelliklerini üzerinde taşıyan kişi ya da nesne anlamında kullanılır. Yerli olabilmek için, öncelikle bir “yer”in, bir “zemin”in olması gerekir. Bir yeri olmayan yerli de olamaz. Yerli olabilmem için yerimin olması gerekir. Yerli olabilmem için yerle ilişkimin olması gerekir; yer üstünde bir yaşantı oluşturabilmem gerekir. Aksi halde konargöçerler gibi, bir iz bırakmadan gelip geçerim. Şu halde yerlilik, öncelikle göçebelikten kurtulmayı ve bir yere bağlanmayı ifade eder. Bir yere bağlanamazsam, yerleşik bir hayat sürmezsem yerli de olamam. İbn Haldun, bedevi yaşantısı ile şehirli (*medenî*) yaşantısını bu “yerleşiklik” açısından ayırır.¹⁴ Uygarlığı şehirli üretir. Buna göre yerlilik bir üretim biçimidir: kültürü, yazıyı, kitabı, kütüphaneyi, eğitimi, nezaketi üretme biçimidir. Uygarlık, bu üretim biçimi ile birlikte ortaya çıkar. Yerleşik bir yaşam sürmek, felsefenin de koşulları arasındadır. Bu anlamda yerleşmek, bir yerde mukim olmak, felsefenin ön koşuludur. Ancak yerleşik bir yaşam süren; kültürü, sanatı, şehri, meydanı, sokağı, mimarisi, edebiyatı ve de kütüphanesi olan toplumların felsefesi olabilir. Bunlar ise ancak yerleşmiş (*konmuş*) toplumlarda olabilecek özelliklerdir.

Şimdiye değin bir yer üzerinde üretilen kültürün kendine özgülüğünden söz ettik; şimdi şunu sorabiliriz: Acaba bu yerin kendisi de yerlilikteki “kendine özgülüğe” dâhil midir? Braudel, Akdeniz ve Akdeniz uygarlıkları konusunda yaptığı çalışmalarda, “coğrafyanın tarih yazdığı” tezi üzerinde durur.¹⁵ Tarihi yazan coğrafya acaba felsefeyi de yazabilir mi, felsefenin oluşumu üzerinde de etkili olabilir mi? *Jéohistoire*’den söz edildiği gibi *jéophilosophie*’den de söz edilebilir mi? Mısır’a, Mezopotamya’ya, Grek ve Latin dünyasına, İskenderiye’ye, Bağdat’a baktığımızda felsefenin hep belirli özellikleri olan bir coğrafyada şekillendiğini görürüz. Bu coğrafya, iletişime uygun, ulaşım yolları üzerinde, gelir kaynakları ve verimliliği olan, şehirleşmiş ya da şehirleşmeye uygun yerlerdir. Felsefenin oluşması açısından şehirleşme ve şehirleşmeye uygunluk önemli bir unsurdur.

Bilindiği üzere, felsefe ve bilimsel düşünce, Ege Kıyılarında, İonya’da başlamıştır. Walter Kranz bu konuda şunları söyler: “Bilimsel felsefenin, hatta genellikle bilimin doğduğu yer Anadolu kıyılarındaki bir İonya kenti olan Milet’tir. Helenlerle Helen olmayan halkın yan yana yaşayışının ayrı kuvvette bir fikir yarattığı ve ruha pek ayrı bir canlılık verdiği bu yerde insan daha İ.Ö. 6. Yüzyılda ilk olarak pratik yarar için değil de sadece doğru uğrunda sorularla boğuşmuştur. Bu ise bilimsel çabanın gerçek belirtisidir.”¹⁶ Egeli filozoflar *arkhe* sorununa cevap ararlarken, acaba ege kıyılarının berraklığı, güzelliği, güneşin deniz üzerindeki parıltısı, verimli bağ ve bahçeleri, denizin ve yağmurun bereketi verdikleri cevaplarda etkili olmuş mudur? Anadolu, kendi özgül konumuyla, felsefeyi de oluşturan ve geliştiren bir yerdir. De-

nilebilir ki, yerlilik yalnız kültürden, insan faktöründen oluşmaz, yerin kendisinden de oluşur. Anadolu onlarca uygarlığın beşiği olarak bizzat kendisi de bir “yerlilik” unsurudur. Bu uygarlıklar her ne kadar farklı karakterde de olsalar Anadolu menşeli olmakta birleşirler. Anadoluluk çok kültürlülüktür, çok dilliliktir, çok inançlılıktır. Anadoluluk söylenceler, mitoslar, öyküler içinde olmaktadır. Bu çoklu yapı, felsefeyi üreten bir yapıdır. Homojenleşme başladığında, buna koşut bir biçimde felsefe yapmanın imkânları da azalacak, sorma ve cevaplamanın imkânları da ortadan kalkacaktır. Anadoluluk, uygarlıklar üzerinde bir mozaikğin deseni, bir senfoninin motifi olmaktadır, pek çok uygarlık biçiminin mirasını almaktadır. Felsefe açısından baktığımızda, Anadolu, felsefenin de beşiği ve doğum noktasıdır. Dolayısıyla felsefenin özünde olan çok kültürlülüğün cisimleştiği ve diyaloga geçtiği yer olarak, kendi yerelliğinden felsefenin olanaklarını da türetmiştir. Bir yer olarak Anadolu’nun yerelliğinin bir anlamı da bu diyalogtur: uygarlıkların birbirine kavuşma, birbirlerinde erime ve yeni yorumlara, yeni formlara kavuşma noktası olmasıdır.

Sonuç

Felsefe tüm anlamını, benim dünyamda, benim bireysel varlığımda bir karşılık buluyor oluşundan alır. Dünyamızda karşılığı olmayan bir felsefe, ardı arkası kesilmeyen sözcükler yığınına dönüşecektir. Onu kendi algılarımla, kendi yaşantılarımla, kendi hislerimle doldurmadığımda, ona kendimi katmadığımda, felsefenin benim için anlamını kurmamış, boş bırakmış olurum. Başarılı ya da başarısız, zengin ya da fakir, aydınlık ya da karanlık, felsefe kendi tarihsel deneyiminden yararlanmasını bilmelidir. Tarihsel deneyim derken yalnız siyasi tarih değil, buna eğitim, bilim, kültür, tefekkür, iktisat gibi olası bütün tarihsel deneyimler dâhildir. Tarihsel ve kültürel yaşantılarımızın felsefi dile çevirisi; kendi tarihsel, kültürel maceramızın felsefi bakış açısıyla yeniden okunması gerekir. Burada felsefenin yükleneceği işlev, bir “yöntem” işlevidir. Felsefe kendi eleştirel, sorgulayıcı bakışını kendi tarihsel dünyamıza çevirebilmelidir. Felsefenin Türkiye’deki yerli imkânları açısından söylersek, edebiyat ve bilim arasındaki geniş yelpazede, filozofun duruşuna göre bazen bilime bazen edebiyata yakın duran felsefenin, hikmet ve tefekkür geleneğinin imkânlarından da yararlanacak şekilde edebiyata yakın bir yerde olduğu söylenebilir. Bu bağlamda kendisine özellikle insan felsefesi ve etik çerçevede sağlam bir zemin bulabilir.¹⁷

Türkiye’de felsefenin yerli imkanlarının neler olduğunu sorguladığımızda buna tüm birikimimizi katabiliriz, katmamız gerekir. Bunun başında da İslam düşüncesi, özel anlamda da tasavvuf gelir.¹⁸ Tefekkür geleneğimiz, İslam düşüncesiyle özsel bağlara sahiptir. Bugün de bu kanalın açık ve işlek tutulması felsefenin imkânlarının anlaşılabilmesi açısından önemlidir. Hilmi Ziya Ülken, *Türk Tefekkürü Tarihi* isimli kitabına giriş olarak *İslam Düşüncesi* adlı kitabını yazar.¹⁹ Bunun anlamı şudur: İslam düşüncesine giriş yapılmadan Türk tefekkür tarihini anlamak mümkün olmayacaktır. Bu bir tercih değil, bir zorunluluktur. Buradan hareketle şunu söylemek uygun görünüyor. Türkiye’de felsefenin yeli imkânlarının araştırılması ister istemez İslam düşüncesinin imkânlarına açılacaktır. Bu kanal aynı zamanda yerel olanın evrensel olana açılma imkânını ve potansiyelini de gösterir.

Günümüzde, ülkemizde felsefe giderek ilgi görmeye başlayan bir alan haline gelmiştir. Sadece meslekten felsefeciler değil, bilimin ve sanatın her alanından felsefeye ve felsefi düşünmüş biçimine karşı artan bir ilgi söz konusudur. Farklı branşlardan kişiler, felsefi düşünüş biçiminin kendi alanları açısından taşıdığı imkânı anlamaya çalışmaktadır. Bir kültür dairesinde, felsefeyle diyaloga girebilmek, olumlu bir felsefe tasavvuru ortaya koyabilmek, felsefenin en önemli yerli imkânıdır. Dil ve kültür açısından bakıldığında, kendi yerli kaynağımızı işleyecek, onun felsefi dile çevirisini yapabilecek denli dilsel ve kültürel bir olgunluğa ulaştığımız söylenebilir. Sonuç olarak diyebiliriz ki, ülkemizde felsefenin geleceği açısından iyimser olabilmemiz için önemli nedenler vardır. Kenan Gürsoy bu umudu şu şekilde dile getirir: “Galiba bizim jenerasyonumuzdan sonraki jenerasyonda, özgün felsefe adamlarının yetiştiğini göreceğiz. Bunlar bir anlamda felsefe akademisyenleridir, ama bir diğer anlamda felsefecilerdir, yani yavaş yavaş filozoflardır.”²⁰ Bu umudun işlerlik kazanabileceği alan da felsefenin yerli imkânları alanıdır.

¹ Bkz. Wilhelm Dilthey, *Hermeneutik ve Tin Bilimleri*, çev. Doğan Özlem, Paradigma Yayınları, İstanbul, 1999, s. 86.

² *Oikos*, ev, hane, barınak, mesken, ikametgâh anlamına gelen Grekçe bir sözcüktür. *Oikefösis*'in ise kendine alma, kendine mal etme, kendini sevme anlamları vardır. Evine ve hanesine alma, başına basma, kendine mal etme, özümseme anlamında başkaları ile olan ilişkimizi ve iletişimimizi de belirler. (Bkz. F. E. Peters, *Greek Philosophical Terms: A Historical Lection*, New York University Press, New York, 1976, s. 140. Türkçe çeviri için bkz. *Antik Yunan Felsefesi Terimleri Sözlüğü*, çev. Hakkı Hünler, Paradigma Yayınları, İstanbul, 2004). Eve alma, özümsemedir. Özümsemede eve almanın eve benzetilmesi, eve katılması ve eve ait kılınması söz konusudur. Ama yalnız bu değildir: eve alırken, ona yer açılması, yeni geleni alacak şekilde evin yeniden tanzim edilmesi de söz konusudur. Eve ait kılınan artık evin dışında değil, içindedir; evdendir. O, kendi yabancılığı ile hanenin içine gelir. Bu gelişle hanenin anlam alanını, duyuş ve düşünüş tarzını da genişletir. Bir kültürün başka bir kültürle, bir dilin başka bir dille, bir ailenin başka bir aile ile temasında bir tür “karşılıklı özümseme” ve eve ait kılma durumu söz konusudur.

³ Necati Öner, *Felsefe Yolunda Düşünceler*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1995, s. 22, 38.

⁴ Necati Öner *Felsefe Yolunda Düşünceler*, s. 53-54.

⁵ Necati Öner, “Felsefi Tutum”, *Felsefe, Eğitim, Sanat: Saffet Bilhan Armağanı*’nda, der: S. Büyükdüvenci, V. Taşdelen, Hece Yayınları, Ankara, 2006, s. 199.

⁶ Heidegger, düşünmemeyi “en büyük kaygı” olarak öne çıkardığı ve en iyi filozofların düşündüğünü